

Dugalić K.¹

Pregledni rad

Konkurentno voćarstvo i zaštita sorata

Mnogi voćari pribjegavaju kupovini jeftinog sadnog materijala. Ušteda koju trenutno postižu, često puta višestruko dolazi na naplatu. Pri izboru sorata za budući voćnjak voćari teže saditi suvremene sorte koje se odlikuju boljim svojstvima u odnosu na stare i konvencionalne sorte. Međutim, treba obratiti pozornost na intelektualno vlasništvo. Nove su sorte najčešće zaštićene i postoje mnoga ograničenja u sadnji i trženju tih sorata. Sorte mogu biti zaštićene različitim stupnjevima zaštite.

Prvi stupanj zaštite reguliran je konvencijom UPOV-a, koju je RH potpisala 2001. godine. UPOV definira da nije moguće umnažati sorte bez potpisanih licencijskih obveza. Rasadničari koji žele umnažati takove sorte moraju podmiriti licencije i ukalkulirati ih u cijenu voćnih sadnica.

Drugi stupanj zaštite odnosi se na činjenicu da su sorte zaštićene robne marke „®“ te nije moguće umnažati takove sorte, ali ni prodavati ih pod zaštićenim imenom bez prethodno potpisanih ugovora s vlasnikom. Ponekad su ime sorte i robne marke sinonimi, ali najčešće na tržište dolaze pod imenom robne marke koja se razlikuje od imena sorte. Primjer može biti sorta Braeburn Hidala koja se na tržištu pojavljuje pod imenom Hillwel®. Vlasnici sorata odlučuju se na takav način zaštite jer mnoge države nisu potpisnice UPOV-a, a zaštita robnih marki regulirana je drugim međunarodnim ugovorima te je jača i učestalija. U RH je zaštita sorata voćnih vrsta sukladno UPOV-u oblagatna od 1. siječnja 2011. godine, a zaštita robnih marki zakonski je već dugo regulirana. Iz tog proizlazi da je u RH trenutno moguće legalno umnažati Braeburn Hidala, ali nije moguće Braeburn Hillwel bez ugovora s vlasnikom sorte.

Najviši su stupanj zaštite klupske sorte koje nije moguće niti umnažati, niti saditi, niti tržiti bez članstva u klubu. U klubovima postoje točna pravila koja definiraju uzgojna područja, rasadnike, proizvođače, mjesta skladištenja, način pakiranja i trženje sorte. Primjer takve zaštite je Pink Lady® (ime sorte Cripps Pink).

Plaćanje licencijskih obveza nije samo trošak. Podmirenjem obveza voćar dobiva garanciju kakvoće i legitimnost proizvodnje. Mnogi voćari žele dobiti standarde kako bi mogli ući u trgovačke lance. Bez porijekla robe i legitimnosti proizvodnje nije moguće ishoditi standarde. U takvim uvjetima voćar je izbačen s velikog dijela tržišta i postaje nekonku-

rentan. Osim legitimnosti, voćaru je bitna autentičnost i zdravstvena ispravnost voćnog sadnog materijala. Kupovinom certificiranog VF voćnog sadnog materijala s podmirnim licencijskim pravima i ugovorima, voćar dobiva garanciju kvalitete jer je takav sadni materijal proizveden prema EPPO standardima i Certifikacijskoj Shemi koja osigurava autentičnost i zdravstvenu ispravnost voćnih sadnica. Voćar teško može očekivati konkurentnost na tržištu ako proizvodnja nije legalna i kvalitetna.

¹ Krunoslav Dugalić, dipl.ing.agr., Poljoprivredni institut Osijek